

گزارش «هم‌میهن» از نتایج چندین پژوهش درباره کودکان کار و خیابان که به‌تازگی منتشر شده است

داده‌های جدید درباره وضعیت کودکان کار و خیابان

پایان کلونی معنادان؟

علیرضا نادعلی، سخنگوی شورای شهر تهران با بیان اینکه در گذشته برخی معنادان دارای زخم باز یا سالمند بودند یا مشکلاتی از این قبیل داشتند، گفت: «امروز هیچ‌یک از این افراد بیرون نمی‌مانند و به مراکز یاورشهر منتقل می‌شوند. امروز دیگر شاهد کلونی معنادان در سطح شهر نیستیم و آنچه در میدانی دیده می‌شد، دیگر وجود ندارد و در گردنه فرحزاد، شوش غربی و شرقی، پارک میثاق و شیان و محلاتی از این قبیل شاهد کلونی معنادان نیستیم. به گزارش ایرنا، سخنگوی شورای اسلامی شهر با بیان اینکه ۴۰۰ خانه پلاک قرمز شناسایی و پلمب شده است، گفت: «این اقدامات مهم در سازمان رفاه صورت گرفته و معاونت فرهنگی و اجتماعی شهرداری تهران علاوه بر برگزاری رویدادهای فرهنگی در این زمینه نیز موفق عمل کرده است.»

چرا برای مشهد همدار قرمز صادر نشد؟

صادق ضیاییان، رئیس مرکز ملی پیش‌بینی و مدیریت بحران مخاطرات وضع هوای سازمان هواشناسی گفت: «زمانی که بیش از ۱۰۰ میلی‌متر بارش و بروز خسارات گسترده پیش‌بینی شود، اقدام به صدور هشدار قرمز می‌کنیم این در حالی است که در مشهد ۳۲ میلی‌متر باران بارید.» او در گفت‌وگو با ایرنا گفت: «تولید بارش به رنگ‌های مختلف یک متریس است که یک ضلع آن احتمال وقوع پدیده و ضلع دیگر خسارات محتمل است. بخش دوم را از نظر تجربی پیش‌بینی می‌کنیم. در مناطقی که امکان خطر باشد، هشدار نارنجی صادر می‌کنیم که به‌دورستی این هشدار برای استان خراسان رضوی صادر شد. آخرین هشدار قرمز هواشناسی مربوط به استان سیستان و بلوچستان بود. بیش از ۲۰۰ میلی‌متر بارش در آن استان ثبت شد این در حالی است که بارش مشهد ۳۲ میلی‌متر بود بنابراین درست نبود برای این میزان بارش، هشدار قرمز صادر شود.»

افزایش معلولان با اجرای یک قانون

رضا ملک‌زاده، وزیر سابق بهداشت در گفت‌وگویی که با خبرنگاران داشته، گفته که با اجرای قانونی جوانی جمعیت معلولیت در ایران افزایش خواهد داشت: «همه این موارد تصمیمات صحیح و علمی نیست، شما زمانی می‌توانید وضع مملکت ایران را درست کنید که وضعیت اقتصادی را درست کنید، وضعیت اقتصادی را موقعی می‌توانید درست کنید که تحریم‌ها برداشته شود، مگر می‌شود وضع کشور را درست کرد در حالی که پول نفت فروخته شده را به ما نمی‌دهند. ایران همیشه کشور بزرگی بوده است، توانسته پشت یک میز با بزرگترین کشورهای دنیا بنشیند و تحریم‌ها را بردارد، اما متأسفانه یکسری افراد با این مخالف هستند.» او گفت: «همان زمانی که من در وزارت بودم تسهیلات زایمانی در روستاها ایجاد کردیم. ما باید واقعیت‌هایی را بپذیریم، واقعیت این است که وقتی زنان باسواد می‌شوند دیگر پنج فرزند به دنیا نمی‌آورند. از طرفی وقتی جوانان نتوانند خانه بخرند یا اجاره کنند، چگونه می‌توانند بچه‌دار شوند.»

نتیجه مهاجرت، اقامت غیررسمی و دسترسی نداشتن به منابع کار و اشتغال عنوان شده است. پیامدهای کار کودکان در آن بازه زمانی توقیف اجناس پسران بیش از دختران، تصادف با ماشین، خفت‌شدن و آزار جنسی بوده است. بررسی‌های دیگر این تحلیل نشان می‌دهد که میانگین سن شروع روابط جنسی در دختران ۱۲/۵ سال و در پسران ۱۲/۷ سال است.

۱۷ درصد سابقه مصرف الکل

پیام روشنفکر و مرویه وامقی در سال ۹۶-۹۵ پژوهش سال ۹۲-۹۱ را این بار در شش استان کشور تکرار کردند. پژوهشی با عنوان: «ارزایی سریع و پاسخ به وضعیت رفتارهای پرخطر و آج‌آی‌وی در کودکان خیابانی شش استان کشور». این طرح در شهرهای تهران، مشهد، کرج، کرمانشاه، بندرعباس و زاهدان به اجرا درآمد و گروه هدف آن دختران و پسران ۱۰ تا ۱۸ سال ایرانی و غیرایرانی بودند که حداقل یک‌ماه در خیابان کار یا زندگی کرده بودند. ویژگی جمعیت‌شناختی این کودکان نشان می‌داد که حدود نیمی‌شان به مدرسه می‌رفتند، ۲۲ درصدشان ترک‌تحصیل کرده بودند، ۱۲ درصدشان بی‌سواد بودند و ۲/۹ درصدشان با متاهل بودند یا ازدواج موقت داشتند یا بدون ازدواج زندگی مشترک داشتند. یافته‌های تحلیلی این پژوهش سال ۹۶-۹۵ نشان می‌داد که «حدود ۹/۲ درصد کودکان خیابانی تجربه رابطه جنسی را داشتند»، ۴۴ درصدشان اولین رابطه جنسی‌شان را زیر ۱۵ سال و ۱۰ درصدشان زیر ۱۰ سال تجربه کردند. حدود ۶۳ درصدشان می‌دانستند که کاندوم از کجا تهیه کنند اما فقط ۱۰ درصد همیشه و ۱۹ درصد گاهی کاندوم استفاده می‌کنند. بیشترین مشکلاتی که هرکدام از جمعیت آماری این پژوهش تجربه کردند، تحمل سرما و گرمای شدید، نوهین و تک خوردن از مردم و مأموران، گرسنه ماندن و تصادف با ماشین بوده است، حدود ۲۹ درصد از کودکان هم گفته‌اند که هیچ‌کدام از این مشکلات را تجربه نکرده‌اند.

فصل با استناد به پژوهش‌هایی است که سازمان بهزیستی و شهرداری تهران آن را سفارش دادند. «مرویه نظام‌مند مطالعات کودکان خیابانی در دهه اخیر در ایران»، عنوان یکی از مطالعاتی است که متعلق به بازه زمانی سال‌های ۷۷ تا ۸۶ است. کودکان مطالعه‌شده اغلب پسر بودند و با گروه سنی بالاتر از ۱۲ سال. بعد خانوار آنها بیش از پنج نفر و خانواده‌ها زیر خط فقر بودند. ویژگی‌های کار این کودکان، درآمد بسیار پایین، اشتغال به کارهای ساده و بدون مهارت مانند دستفروشی و یادویی بوده است. در آن بازه زمانی البته دستفروشی، فراوانی بالایی داشت. یافته‌های تحلیلی این پژوهش اما نشان می‌داد که شرایط نامطلوب زندگی کودکان در خانواده مثل آزار کودکان، اعتیاد و زندانی شدن والدین، ازهم‌پاشیدگی بی‌سریستی کودکان و وضعیت اقتصادی خانواده از جمله عوامل خطر برای ورود کودکان به خیابان است. از پیامدهای حضور کودکان در خیابان هم می‌توان به شرایط نامطلوب جسمی و روانی، اعتیاد به مواد مخدر، بزهکاری کودکان و آزار جسمی توسط مأموران نیروی انتظامی اشاره کرد.

۴۰ درصد کودکان خیابانی تهران در سال ۹۱-۹۲

«ارزایی سریع وضعیت کودکان خیابانی در شهر تهران» مطالعه دیگری است که در کتاب به آن استناد شده و در بازه زمانی ۹۲-۹۱ وضعیت کودکانی را که کار می‌کنند، بررسی کرده است. ویژگی جمعیت‌شناختی کودکان این تحقیق که همگی در تهران هستند، نشان می‌دهد که ۶۱/۲ درصد ایرانی، ۳۸ درصد افغانستانی، ۱/۵ درصد ایرانی کولی و درصد بسیار کمی پاکستانی اند. نسبت پسران در این بررسی هم از دختران بیشتر بود، حدود ۴۰ درصد از این کودکان ترک‌تحصیل کرده بودند و ۲۴ درصد اصلاً به مدرسه نمی‌رفتند. یافته‌های این پژوهش نشان می‌داد که حدود ۷۵/۳ درصد از این کودکان به‌علت کم‌بودن معاش خانواده راهی بازار کار می‌شدند. علت کار درباره کودکان افغانستانی، شرایط اقتصادی

مهم‌ترین دلیل کودکان کار و خیابان در مطالعه کشوری سال ۹۹-۹۸ کمک به معاش خانواده بود

پیام روشنفکر مدرس دانشگاه:

کودکان غالباً انفرادی کار می‌کنند

کودکان خیابانی بودند و همه‌جور کاری که در خیابان می‌کردند، زباله‌گردی و دستفروشی. اما کار سال ۹۸ که در ۱۵ استان بود، دو گروه از بچه‌ها مطالعه شدند، هم بچه‌هایی که در خیابان بودند و هم بچه‌هایی که در کارگاه‌ها کار می‌کردند. در سال ۹۸ ما برای اولین بار سراغ کودکانی رفتیم که در کارگاه‌ها بودند. همانطور که قبلاً هم گفتیم کار کودک معمولاً بخش زیادی در کشاورزی، کارگاه‌ها و کار خانگی است و بخش کمی از آن شامل خیابان‌هاست.

بسی مقایسه نتایج پژوهش این سال‌ها با یکدیگر هم صحیح نیست.

دقیقاً وقتی قرار باشد فقط کار بچه‌های خیابانی را با هم مقایسه کنیم، اگر تحقیقی که فقط در تهران انجام شده را با عددی که مثلاً از پژوهشی در سال ۹۶ به دست آمده مقایسه کنیم، خطا دارد. زیرا مثلاً شما عدد تحقیق در تهران را با عدد تحقیق در کرمانشاهی قاطی کنید که اصلاً افغانستانی در آن نیست یا زاهدانی که شکل کار کودک در آن متفاوت

یافته‌های کتاب «پایان دادن به کار کودک در خیابان»، با آنچه مسئولان درباره کودکانی که در خیابان کار می‌کنند، بر زبان می‌آوردند، تفاوت‌های فراوانی دارد، این پژوهش‌ها از سوی چه کسانی اجرا می‌شود و چرا اهمیت آن به مرور زمان کاهش پیدا می‌کند؟ پیام روشنفکر، جامعه‌شناس و مدیر مدرسه دانشگاه یکی از نویسندگان کتاب است. او تاکنون ارزیابی‌های متعددی را درباره وضعیت کودکانی که در خیابان‌ها کار می‌کنند، داشته است و بسیاری از پژوهش‌هایی که در این کتاب به آنها استناد شده هم کار اوست. او در گفت‌وگو با روزنامه «هم‌میهن» جزئیات بیشتری از برخی از فصول این کتاب می‌گوید و واقعیت افسانه‌هایی که تاکنون درباره کودکان کار مطرح شده را بازگو می‌کند.

کتابی که به‌تازگی منتشر شده است، براساس چندین پژوهش بوده است، پژوهش‌هایی که اغلب شما یکی از نویسندگان آن بودید. این پژوهش‌ها به سفارش کدام نهاد بود و مجری طرح آن کجا بود؟ این پژوهش‌هایی که در فصل اول انجام شده است، همه به سفارش بخش‌های مختلف سازمان بهزیستی کشور است اما در دانشگاه علوم توانبخشی انجام شده است. این کتاب سال ۱۴۰۰ تمام شد.

در فصل اول کتاب به سه پژوهش از شما استناد شده که روی کودکان خیابانی تمرکز کردند، اما مشخص نیست که این کودکان دقیقاً چه مشاغلی دارند و در کدام بخش‌ها فعال بودند.

کارهای سال‌های ۹۲ و ۹۶ یعنی فقط تهران و پنج مرکز استان دیگر، شامل همه

است. در این صورت اعداد به‌هم می‌ریزد، مثلاً اگر بخواهید بگویید وضعیت بچه‌های افغانستانی در تهران چه تغییری کرده است، فقط باید روند بچه‌های خیابان در تهران را بررسی کنید. درواقع بررسی اعداد چالش‌برانگیز است.

باوجود دقتی که شما از آن حرف می‌زنید اما به‌نظر می‌رسد که نتایج این کتاب با گفته‌های مسئولان تفاوت‌های زیادی دارد.

به نظر می‌رسد مسئولان به تحقیقاتی که خودشان سفارش می‌دهند هم استناد نمی‌کنند، مثلاً یک طرح جمع‌آوری انجام دادند، متوجه شدند ۸۰ درصد کودکانی که دستگیر شدند، افغانستانی هستند اما مصاحبه می‌کنند و می‌گویند ۸۰ درصد کودکان کار در ایران افغانستانی هستند و توجه نمی‌کنند که اینها فقط آمار کودکان دستگیرشده است. ببینید برای هر عدد یک‌تحلیل وجود دارد. مثلاً در موح‌های گردآوری معمولاً بچه‌های تازه‌کارتر زودتر گیر می‌افتند، حالا فرض کنید، موح جدید مهاجران آمدند و اینها دارند در خیابان کار می‌کنند اما این نومه‌هاجرات تفاوت دارند با کودکی که چندسال است در خیابان کار می‌کند؛ زیرا تجربه‌شان کمتر است. یا بایاس‌های دیگری مثل سن هم وجود دارد. معمولاً کوچک‌ترها زودتر گیر می‌افتند، بعد اگر بگوییم میانگین سن کودکان کار ۹ یا ۱۱ سال است، این هم غلط است. اینها خطاهای اطلاعاتی است که در همه دوره‌ها بوده است. درواقع برخی آمار دزدست را به‌عنوان آمار کل ارائه کردند. این آمارها گاهی آمار مراکزشان هم است. این اشتباه را گاهی ان‌جی‌ها هم می‌کنند. مثلاً گاهی یک مرکز مردم‌نهاد فقط افغانستانی پذیرش می‌کند، آن‌ها هم گاهی فقط آمار خودشان را ارائه می‌کنند و این را تعمیم می‌دهند.

یکی از موضوعاتی که مسئولان تأکید زیادی روی آن دارند، موضوع باند‌ها و مافیاهای کودکانی است که در خیابان‌ها کار می‌کنند. آیا شما در بررسی‌های‌تان به شواهد متقنی درباره حضور باند‌های کودک در خیابان‌ها رسیدید؟

